

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ
МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» КеАҚ
МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
НАО «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

«Тіл оқытудың инновациялық тәсілдері: теория мен практиканы ұштастыру» атты I
Көктемгі Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары
2025 ж. 4 сәуір

«Инновационные подходы преподавания языков: слияние теории и практики»
Материалы I Весенней Международной научно-практической онлайн конференции
4 апреля 2025 г.

“Innovative Approaches of Language Teaching: Bridging Theory and Practice”
Proceedings of the I Spring International Scientific and Practical Online Conference
April 4, 2025

Астана, 2025 ж.

УДК 80/81
ББК 81.2
Б18

Chief Editor: Perizat Zh. Balkhimbekova – Head of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”, PhD, assistant professor

Editorial Board:

Dina K. Kurmanayeva – PhD, associate professor of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

Ainagul M. Mukhtarkanova – candidate of pedagogical sciences, associate professor of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

Madina Zh. Tussupbekova – candidate of pedagogical sciences, associate professor of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

Assem M. Kysyrova – candidate of philological sciences, assistant professor of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

Aigul K. Sadykova – PhD, a senior teacher of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

Saltanat K. Mukanova – a senior teacher of the Foreign Languages Department of the NJSC “The L.N. Gumilyov Eurasian National University”

I Spring International Scientific and Practical Online Conference “INNOVATIVE APPROACHES OF LANGUAGE TEACHING: BRIDGING THEORY AND PRACTICE”: Proceedings of the online conference (Astana, April, 2025). – Astana: NJSC “The L.N. Gumilyov ENU”, 2025. – 220p.

The proceedings of the annual conference include scientific articles of participants of the I Spring International Scientific and Practical Online Conference “Innovative Approaches of Language Teaching: Bridging Theory and Practice”, which was held at the Foreign Languages Department on April 4, 2025 in an online format. Materials in these proceedings can be of interest to young and experienced researchers, university and school teachers, different level students who are involved in pursuing research into modern approaches to developing foreign language skills; competence-based modeling in foreign language teaching; interaction of multicultural communication, linguistics, translation with foreign language teaching; the use of information technologies in foreign language teaching.

Authors are fully responsible for the content of their scientific articles and the truthfulness of the facts indicated.

ISBN 978-601-385-060-3

Table of Contents

SECTION 1

ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ТІЛ ҮЙРЕНУ

ОБУЧЕНИЕ ЯЗЫКАМ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТЕХНОЛОГИЙ

TECHNOLOGY-ENHANCED LANGUAGE LEARNING

THE FUTURE OF HIGHER EDUCATION

Ali Güneş..... 8-11

TEACHING LITERATURE IN THE DIGITAL AGE: TOOLS FOR ENGAGING LANGUAGE LEARNERS

Asım AYDIN..... 11-16

DOES AI HAVE EMOTIONS? EXPLORING THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN DESIGNING SYLLABUS FOR SHORT STORY LITERATURE CLASSES

Mustafa CANLI..... 16-21

DECODING SOCIETAL TRENDS THROUGH SOCIAL TEXTS: A TRANSLATION-BASED FRAMEWORK FOR ENHANCING LINGUISTIC COMPETENCE AND INTERCULTURAL AWARENESS IN ELT

ÖZDEMİR. Ö..... 21-29

ПОДГОТОВКА ЛИНГВИСТОВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОБЛАСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Владимирова С.В...... 30-34

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ: ПРАКТИКООРИЕНТИРОВАННЫЙ АСПЕКТ

Кочконбаева С. И., Сулайманжанова Н. С...... 34-42

ПРЕИМУЩЕСТВА ОНЛАЙН ОБУЧЕНИЯ, НА ПРИМЕРЕ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА

Жакаева Г. К., Иметова Ж. К...... 42-46

THE USE OF CRITICAL THINKING IN LEARNING FOREIGN LANGUAGES

Zhandildinova A.M.
Zhanayeva Zh.A...... 46-50

THE INTEGRATION OF AI TECHNOLOGIES IN ENGLISH LANGUAGE INSTRUCTION: A CRITICAL ANALYSIS OF PROS AND CONS

Otyzbayeva K., Zarkesheva A...... 50-53

USING VIDEO MATERIALS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Ospanova F.A...... 53-57

ENHANCING LANGUAGE PROFICIENCY: APPROACHES TO TEACHING PHRASEOLOGY <i>Alzhanova A. Kerimbaeva K., Kemelbekova E.....</i>	57-61
МОТИВАЦИОННЫЙ ПРОФИЛЬ УЧЕНИКА: ИССЛЕДОВАНИЕ ФАКТОРОВ, ВЛИЯЮЩИХ НА УЧЕБНУЮ МОТИВАЦИЮ <i>Балтынова А.Ш., Буркитбаева А.Г., Дуйшоналиева Б. Т.....</i>	62-65
SPEAKING THROUGH READING: MEDIA DISCOURSE AS THE RESOURCE FOR VARIOUS TOPICS <i>B.G. Smagulova .....</i>	66-70
MIND MAP ӘДІСІ АРҚЫЛЫ ТІЛДІК ЕМЕС МАМАНДЫҚТАҒЫ СТУДЕНТТЕРДІҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ ОҚЫЛЫМ ДАҒДЫСЫН ДАМЫТУ <i>Мусабаева Г.М.....</i>	71-74
ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ ҰЛТТЫҚ-МӘДЕНИ ҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ <i>Нұрғалиева Ұ.С., Мұқанова С.Қ., Ниязбекова А.А.....</i>	74-78
ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКАМ: ОТ АНГЛИЙСКОГО КО ВТОРОМУ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В КАЗАХСКОЯЗЫЧНЫХ ГРУППАХ <i>А.К. Аубакирова, Г.К. Тусупова, Г.Ж. Нурбекова, Г.М. Жусупова .....</i>	78-81
ҚАЗАҚ, АҒЫЛШЫН ХАЛЫҚТАРЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ МІНЕЗДЕРІНІҢ ПАРЕМІЯЛЫҚ СИПАТЫ <i>Қызырова Ә.М., Нұрдыбаева А.К.....</i>	81-85
Section 2	
ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ЖӘНЕ ЖЕКЕ ТІЛ ҮЙРЕНУ	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ПЕРСОНАЛИЗИРОВАННОЕ ИЗУЧЕНИЕ ЯЗЫКОВ	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND PERSONALIZED LANGUAGE LEARNING ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТІ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ <i>Бейсенбек Ж. ....</i>	85-90
ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕНУДЕГІ МҮМКІНДІКТЕРІ <i>Ізбасар Н., Кеңес Д. Мухтарханова А. М.....</i>	90-92
THE INFLUENCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON A MODERN FIRST-YEAR STUDENT <i>Загоруля О.Л., Бектұрмова А., Ласкова А.....</i>	93-97
Technology Enhanced Language Learning: The Role of Artificial Intelligence <i>Sadykova A.K., Samoilova.K.I, Serzhanuly.Y.....</i>	97-101

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON STUDENT LEARNING <i>A. Serikpayeva, G. Bimuratova, Niyazbekova A.A.....</i>	101-107
FOOD WASTE IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS: THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MITIGATION <i>Khaidar A., Zhumadi K., Otyzbayeva K.Zh.....</i>	107-109
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ОБУЧЕНИИ И ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ <i>Мусабекова З.С., Имангалиева М.К.....</i>	110-115
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПЕРСОНАЛИЗИРОВАННОГО ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА С ПРИМЕНЕНИЕМ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА <i>Маликов Н., Аубакирова А.К.....</i>	115-117
Section 3	
ТІЛДІК ЕМЕС ФАКУЛЬТЕТТЕРДЕ ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУ	
ПРЕПОДАВАНИЕ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ НА НЕЯЗЫКОВЫХ	
ФАКУЛЬТЕТАХ	
TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN NON LINGUISTIC FACULTIES	
МАТЕМАТИКА ЛОГИКАСЫ МЕН АҒЫЛШЫН ГРАММАТИКАСЫН БАЙЛАНЫСТЫРУ ТЕХНИКАСЫ <i>Сейдулла О.О, Буркитбаева А.Г.....</i>	118-121
English for Specific Purposes in the Higher Education System of Kazakhstan <i>Burkitbayeva D.K., Zhaksylykov A.Z., Ustelimova N.A.....</i>	121-128
MECHANICAL ENGINEERING AND VIRTUAL REALITY: ANALYZING AND IMPROVING THE CAR AERODYNAMICS. <i>Kumekov Nurassyl, Dyusengalieva A. A.....</i>	128-133
ENHACING SPECIALIZED ENGLISH LANGUAGE SKILLS FOR VARIOUS SECTORS OF TOURISM <i>Mukanova L.S., Tazhitova G.Z.....</i>	133-137
ENHANCING CRITICAL THINKING SKILLS THROUGH THE INTERPRETATION OF AUTOCHTHONOUS TEXTS <i>Shakhputova Z.Kh., Aitmukhamedgali M.....</i>	138-143
THE ROLE OF CULTURALLY CONTEXTUALIZED ELT IN ENHANCING CRITICAL THINKING SKILLS AMONG KAZAKHSTANI LEARNERS <i>Shukirbayeva B.K., Kurmanayeva D.K.....</i>	143-150

ПРОБЛЕМЫ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ НЕЛИНГВИСТИЧЕСКИХ
ФАКУЛЬТЕТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Жомай Г.К...... 151-154

ВЫГОРАНИЕ И КУЛЬТ ПРОДУКТИВНОСТИ СРЕДИ СТУДЕНТОВ ПЕРВОГО
КУРСА УНИВЕРСИТЕТА

*Загоруля О.Л., Берекетова Т., Жұмажан Ж., Бақыт Ә., Ашкенова
Д.*..... 154-158

Section 4

ҮЗДІКСІЗ ЖӘНЕ КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ

НЕПРЕРЫВНОЕ И МНОГОЯЗЫЧНОЕ ОБУЧЕНИЕ

LIFELONG AND MULTILINGUAL EDUCATION

THE IMAGE OF WOMEN IN KAZAKH LITERATURE: PAST AND PRESENT

Әмзе А., Баймұханбет Н., Мухтарханова А. М...... 158-163

АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ СӨЗДЕРДІҢ ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ ОРФОГРАФИЯЛЫҚ
ЖӘНЕ ФОНЕТИКАЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕРІНЕ ШОЛУ

Закарина Қ., Казимова Г., Мухтарханова А. М...... 163-168

АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫНЫҢ «ТОЛЫҚ АДАМ» ІЛІМІ АРҚЫЛЫ ТІЛ
ҮЙРЕНУ ЖӘНЕ ТҰЛҒАЛЫҚ ДАМУ

Арғынбаева Ұ., Куралбаева А., Мухтарханова А. М...... 168-170

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ӘЙЕЛДІҢ РӨЛІ

Қонысбек Ж., Рахымбек Е., Мухтарханова А.М...... 171-174

АБАЙ МЕН ШЕКСПИР: ҰЛЫ ТҰЛҒАЛАР
ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ФИЛОСОФИЯЛЫҚ ҮНДЕСТІК

Мұхтар А.Т., Мухтарханова А.М...... 175-178

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ ИДИОМАЛАР

Пернебай Е., Мухтарханова А. М...... 178-182

АМЕРИКАНДЫҚ ЖӘНЕ БРИТАНДЫҚ АҒЫЛШЫН ТІЛІНІң АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ <i>Серикбол Ж., Мұратбек А., Мухтарханова А.М.</i>	182-186
--	---------

ҚАЗАҚ ЕРТЕГІЛЕРІНІң АҒЫЛШЫН ЕРТЕГІЛЕРІНЕН АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ: «ЕР ТӨСТІК» ПЕН «ДЖЕК ЖӘНЕ БҰРШАҚ САБАҒЫ» <i>Шаукен Ә., Капбасова А., Мухтарханова А. М.</i>	186-190
--	---------

Section 5

ОНЛАЙН ЖӘНЕ АРАЛАС ТІЛДІК ОҚЫТУ

ОНЛАЙН И ГИБРИДНОЕ ЯЗЫКОВОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

ONLINE AND HYBRID LANGUAGE EDUCATION

THE BENEFITS OF USAGE HYBRID EDUCATION FOR FOREIGN LANGUAGE <i>Alatay. N.Sh., Nurgaliyeva U. S.</i>	190-195
---	---------

ОНЛАЙН ЖӘНЕ АРАЛАС ТІЛДІК ОҚЫТУ <i>Шора А. Қ., Балхимбекова П.Ж.</i>	195-199
---	---------

АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕН ЕНГЕН SLANG СӨЗДЕРДІң ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ ӘСЕРІ <i>Жолтан М., Қатарбай А., Тусупбекова М.Ж.</i>	199-206
---	---------

АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТІЛДЕРІНДЕГІ ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ТЕРМИНДЕРІНІң ЖАСАЛУЫНА ҚЫСҚАША ШОЛУ <i>Қуанышбек А.Б., Нұрдыбаева А.Қ.</i>	206-212
--	---------

ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ТІЛ ҮЙРЕТУ <i>Ахмет Қ., Балхимбекова П.Ж.</i>	212-215
---	---------

<i>GAMIFICATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING: THE EFFECTIVENESS OF MOBILE APPLICATIONS IN INCREASING STUDENT MOTIVATION</i> <i>Zhamikhanova D.K., Mukushev D.G.</i>	216-220
--	---------

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ӘЙЕЛДІҢ РӨЛІ

Қонысбек Ж., Рахымбек Е., Мухтарханова А.М.
Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

Түйіндеме: Бұл мақалада қазақ және ағылшын әдебиетіндегі әйел бейнесінің қалыптасуы мен дамуы жан-жақты қарастырылады. Әдеби шығармалардағы әйел кейіпкерлерінің тарихи, мәдени ерекшеліктері, олардың қоғамдағы орны мен әлеуметтік факторлардың әдебиетке ықпалы салыстырылады. Сонымен қатар, әйел бейнесінің көркем әдебиеттегі эволюциясы, маңыздылығы және әдеби туындылардағы көркемдік ерекшеліктері талданады.

Түйін сөздер: әйел бейнесі, қазақ ағылшын әдебиеті, мәдениет, әлеуметтік рөл, феминизм, дәстүрлі қоғам.

Аннотация: В данной статье всесторонне рассматривается формирование и развитие образа женщины в казахской и английской литературе. Сравниваются исторические и культурные особенности женских персонажей в литературных произведениях, их роль в обществе и влияние социальных факторов на литературу. Кроме того, анализируется эволюция женского образа в художественной литературе, его значимость и художественные особенности литературных произведений.

Ключевые слова: образ женщины, казахская и английская литература, культура, социальная роль, феминизм, традиционное общество.

Annotation: This article comprehensively examines the formation and development of the female image in Kazakh and English literature. It compares the historical and cultural characteristics of female characters in literary works, their role in society, and the influence of social factors on literature. Additionally, the evolution, significance, and artistic features of the female image in literary works are analyzed.

Key words: female image, Kazakh and English literature, culture, social role, feminism, traditional society.

Әйел бейнесі әлем әдебиетінде әрқашан маңызды рөл атқарған. Әдеби шығармалардағы әйел кейіпкерлері арқылы авторлар өз қоғамындағы әйелдердің орны мен тағдырын көрсетеді. Қазақ және ағылшын әдебиетінде әйелдер әртүрлі қырынан бейнеленеді: бір жағынан дәстүрлі құндылықтардың сақтаушысы болса, екінші жағынан әлеуметтік өзгерістердің қозғаушы күші ретінде көрінеді. Қазақ әдебиетінен Ғабит Мүсіреповтің «Ұлпан» және Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романдары қазақ қоғамындағы әйелдердің тағдырын, олардың ерлермен қарым-қатынасын, өмірлік қиындықтарға төтеп беру жолдарын көрсетеді. Ал ағылшын әдебиетінен Шарлотта Бронтедің «Джейн Эйр» және Джейн Остиннің «Тэкаппар ғашықтар» шығармалары әйелдің жеке тұлға ретінде қалыптасуы мен қоғамдағы орны туралы баяндайды. Бұл романдар патриархалдық қағидалар мен феминизмнің алғашқы көріністері арасындағы әйел рөлінің эволюциясын көрсетеді. Бұл мақалада қазақ және ағылшын әдебиетіндегі әйел кейіпкерлерінің рөлі талданып, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтары қарастырылады. Сонымен қатар, әр қоғамдағы әйел тағдырына әсер еткен әлеуметтік-мәдени факторларға да назар аударылады.

Г. Ақанқызы өзінің «Әйелдер құқығы идеясы және қазақ әдебиетіндегі әйелдер образы» атты еңбегінде өткен ғасырдағы қазақ әдебиетінде әйелдер бейнесін негізінен ер жазушылар сомдағанын атап өтеді. Ол шығармаларда әйелдер образы көбіне ерлердің көзқарасы арқылы сипатталған. 1910-1940 жылдар аралығында жарық көрген С. Торайғыровтың «Қамар сұлу», М. Жұмабаевтың «Шолпанның күнәсі», М. Әуезовтің «Қаралы сұлу», С. Мұқановтың «Ботакөз», Ж. Аймауытовтың «Ақбілек» шығармалары әйелдер құқығы мәселесінің алғашқы кезеңдегі көріністері ретінде қарастырылады. Әйелдердің құқықтары туралы идея өз бастауын алғалы бері әдебиетпен тығыз байланыста дамып келеді. Бұл зерттеу саласы қоғамдағы әйел мен ердің, әйел мен отбасының және жалпы әйелдің әлеуметтік рөліне қатысты түрлі қатынастарды қамтиды. Әдеби туындылар бұл мәселелерді кеңінен зерттеуге мүмкіндік беріп, олардың көркемдік тұрғыдан терең талдануына негіз болады.

Г. Ақанқызы өз жұмысында қазақ әйелінің кезеңдік образын былайша сипаттайды: Дәстүрлі қазақ қоғамы өзгеріске ұшырап, Ресей империясының ықпалымен қалалық мәдениеттің әйел образын жасаған шығарма - Ж.Аймауытовтың (1889 – 1931) «Ақбілек» романы. Шығармада ақылды, сұлу, өз ортасында сыйлы Ақбілектің тағдырын рулық отбасылық қоғам ғана емес, отарлық империялық жаңа қоғамдық қатынастар билейді. Автор Ақбілек образы арқылы ішкі-сыртқы қайшылықтар мен отаршылдық басқыншылықтан тарыдай шашылып, өз тағдырын өзі билеуден қалған қазақ қоғамының болмысын көрсеткен. Шығармада Ақбілек жай әйел заты ғана емес, ұлттың ары мен намысы, талқан болған тағдыры, күңгірт болашағы, қайғысы мен қасіреті, ауқымы кеңейген образ. Оның басындағы қайшылық та осы ерекшеліктерге сай жаңаша сипат алады. Енді ол дәстүрлі рулық-отбасылық қоғамның ғана емес, отаршылдық тәртіптің, қос бірдей билеуші күштің талқысына түседі. Кеңес қоғамы орныққан кезеңде Ғ.Мүсірепов (1902-1985) «Ұлпан» (1949 ж.) шығармасында қазақ әйелінің жаңа образын жасады. Олар С.Мұқанов сияқты кеңес жазушылары бастап берген әйел затының «әйелден» «жолдасқа» айналған уақытын «кеңес дәуірінің әйелі» делінетін жаңа кезеңге шығарды. Ұлпан жасы үлкен кісіге тұрмысқа шықса да, өзін дәстүрлі қазақ қоғамындағы әйелдерден басқаша ұстайды. Саяси, экономикалық, психологиялық жақтан өзін еркін сезінеді. Бұл ерекшеліктерден біз автордың дәстүрлі қазақ әйелінің бойынан заманға сай жаңа ерекшелік көргісі келгенін аңғарамыз [1].

Ғабит Мүсіреповтің «Ұлпан» романы әйелдің мықтылығын және оның өз руының басшысына айналуын баяндайды. Ұлпан – тек жақсы жар мен ана ғана емес, сонымен қатар дана басшы, маңызды шешімдер қабылдай алатын тұлға. Оның бейнесі дәстүрлі құндылықтарды (жанұяға адалдық, еріне құрмет) және прогрессивті қасиеттерді (көшбасшылық қабілет, әйел құқықтарын қорғау) үйлестіреді. Ұлпан – заман өзгерістеріне бейімделе алатын, сонымен бірге дәстүрлерді сақтайтын әйелдің символы. Ұлпан – қарапайым қазақ қызы болса да, өзінің ақылдылығы мен қайсарлығының арқасында бүкіл руға басшылық етеді. Ол әйелге тән нәзіктік пен ерлерге тән көшбасшылық қасиеттерді ұштастыра отырып, қоғамда өзіндік орнын қалыптастырады. Ұлпанның бейнесі дәстүрлі қазақ мәдениетіндегі әйел рөліне сай келеді:

- Ол еріне адал, оған тірек болады.
- Ру ішіндегі мәселелерді шешуге қатысады.
- Дәстүрлерді сақтай отырып, жаңашылдыққа бейімделеді.

Ұлпанның тағдыры қазақ қоғамында әйелдердің белгілі бір дәрежеде еркіндікке ие болғанын, алайда олардың шектеулі мүмкіндіктері де болғанын көрсетеді [2].

Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романының кейіпкері ауыр сынақтарға ұшырайды – ақ гвардияшылардың тұтқынына түсуі, жақындарының сатқындығы, қоғамның айыптауы. Дегенмен ол құрбандықтан өзін-өзі табуға дейінгі жолды өтіп, білім алып, жаңа өмір бастайды. Ақбілек – қазақ әдебиетіндегі эмансипацияланған әйелдің алғашқы бейнесі, ол дәстүрлі әйел рөлінен еркіндік пен өзін-өзі дамытуға ұмтылған жаңа типке өтуді көрсетеді. Жүсіпбек Аймауытовтың «Ақбілек» романы қазақ әдебиетінде әйелдердің эмансипациясы мәселесін көтерген алғашқы шығармалардың бірі. Ақбілек – ауыр тағдырға ұшыраған қыз. Ақ гвардияшылардың тұтқынына түсіп, зорлық-зомбылық көреді, кейіннен туған ауылына оралғанымен, қоғамның әділетсіз айыптауына тап болады. Алайда Ақбілек тек құрбан рөлінде қалмай, өзін-өзі табуға, өмірін өзгертуге тырысады. Ол білім алып, жаңа ортаға бейімделіп, қазақ қоғамында әйелдердің өзіндік пікірін қалыптастыру мүмкіндігін көрсетеді. Ақбілек образы арқылы автор мынадай мәселелерді көтереді:

- Әйелдердің дәстүрлі қоғамдағы орны.
- Әлеуметтік теңсіздік пен әділетсіздік.
- Білімнің әйелдерге жаңа мүмкіндіктер ашатыны.

Ақбілек – жаңа дәуірдің символы, ол әйелдердің тек ана мен жар рөлінде ғана қалмай, өз тағдырын өзі анықтай алатынын көрсетеді [3].

Шарлотта Бронтенің «Джейн Эйр» романындағы басты кейіпкер – викторияндық Англияның әлеуметтік нормаларына қарсы шығушы тұлға. Джейн – тәуелсіз, ақылды, білімді әйел, теңдікке негізделген қарым-қатынасты қалайтын жан. Егер Ұлпан дәстүрлі жүйеге бейімделсе, Джейн оған ашық қарсы шығып, әйелдің жеке дербестікке, махаббатқа және құрметке құқығы бар екенін дәлелдейді. Шарлотта Бронтенің «Джейн Эйр» романы – ағылшын әдебиетінде әйелдердің тәуелсіздігі мен теңдігін дәріптейтін алғашқы шығармалардың бірі. Джейн – жетім қыз, ол өз еңбегімен өмір сүруге мәжбүр болады. Ол махаббат пен жеке тұлғалық дербестіктің үйлесуі қажет екенін дәлелдейді. Джейн өзін-өзі құрметтейді, ешқашан өз құндылықтарынан бас тартпайды, байлық немесе әлеуметтік мәртебе үшін сезімдерінен бас тартпайды. Бұл шығармада мына мәселелер қозғалады:

- Әйелдердің экономикалық және әлеуметтік тәуелсіздігі.
- Қоғамдық стереотиптермен күрес.
- Махаббат пен жеке тұлғалық бостандық арасындағы тепе-теңдік [4].

Джейн Остиннің «Тэкаппар ғашықтар» романындағы басты кейіпкер – ақылды, тэкаппар әрі тәуелсіз әйел, ол есеппен некеге тұруды қабылдамайды. Элизабет қоғамның стереотиптеріне қарсы тұрып, әйел әлеуметтік күтулерге бағынбауы керек екенін көрсетеді. Оның бейнесі Ақбілекке ұқсас: екеуі де өзін-өзі табуға және тәуелсіздікке ұмтылады. Бірақ Ақбілек физикалық және әлеуметтік қиындықтармен күрессе, Элизабет XVIII ғасырдағы Англияның неке нарығындағы шектеулерге қарсы тұрады. Джейн Остиннің «Тэкаппар ғашықтар» романындағы Элизабет Беннет – дәстүрлі қоғамда әйелдерге қойылатын талаптарға қарсы шығатын кейіпкер. Ол ақылды, өткір тілді, өз пікірін ашық айта алатын тұлға. Ол дәстүрлі «тиімді неке» идеясын қабылдамай, тек махаббатқа негізделген қарым-қатынасқа сенеді. Элизабет образы арқылы мынадай мәселелер қарастырылады:

- Әйелдердің білім алуы мен өз көзқарасын білдіру құқығы.
- Неке институтына деген көзқарас.
- Қоғамдық нормаларға қарсы тұру [5].

Осы шығармалардың кейіпкерлерін салыстыра отырып, айырмашылықтарын анықтадық. Нәтижесі төмендегі кестеде (Кесте 1)

Кесте 1 - Қазақ және ағылшын әдебиетіндегі әйелдер образын салыстыру

Аспект	Ұлпан	Ақбілек	Джейн	Элизабет
Әлеуметтік мәртебесі	Ру анасы, беделді әйел	Қарапайым қазақ қызы	Жетім қыз, гувернантка	Орта тап өкілі
Қақтығыс	Дәстүрлі патриархатпен күрес	Қоғамдық әділетсіздікпен күрес	Тәуелсіздік пен теңдік үшін күрес	Дәстүрлі неке түсінігіне қарсы
Қорытынды	Билікке жетті, бірақ дәстүр шеңберінде қалды	Білім мен табандылық арқылы жаңа өмір бастады	Өзін құрметтеу мен махаббатты үйлестірді	Қоғамдағы әйел рөлін қайта қарастырды

Қазақ және ағылшын әдебиетіндегі әйел бейнелері қоғамдағы әйел рөлінің эволюциясын, сонымен қатар әртүрлі тарихи және әлеуметтік контекстті көрсетеді. Қазақ әдебиеті әйелдің дәстүр мен еркіндік арасындағы тепе-теңдікті іздеуін (Ұлпан, Ақбілек) сипаттаса, ағылшын әдебиеті әлеуметтік нормаларға қарсы шыққан әйелдерді (Джейн Эйр, Элизабет Беннет) бейнелейді. Қазақ әдебиетінде әйелдер көбіне қоғамдағы дәстүрлі рөлдермен шектелгенімен, олардың өміріндегі өзгерістер жаңа мүмкіндіктер ашады (Ұлпан, Ақбілек). Ағылшын әдебиетінде әйелдер теңдік пен еркіндікке ұмтылады (Джейн Эйр, Элизабет Беннет). Мәдени айырмашылықтарға қарамастан, барлық бұл кейіпкерлер әйелдердің тәуелсіздігі мен өз тағдырын өзі анықтау құқығы үшін күресінің символына айналады. Әйелдер барлық қоғамдарда өзіндік тұлғалық дамуға ұмтылған, бұл олардың күрескерлік, қайсарлық қасиеттерін айқындайды. Осы шығармалар әйел тағдырының әрқашан өзекті тақырып екенін дәлелдейді.

Әдебиеттер тізімі

1. Ақанқызы Г. Әйелдер құқығы идеясы және қазақ әдебиетіндегі әйелдер образы. – Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті: Хабаршы №3 (51), 2014. – 5-8 б.
2. Мүсірепов Ғ. Ұлпан. - Алматы: Жазушы, 1974.
3. Аймауытов Ж. Ақбілек. - Алматы: Жібек жолы, 2003. – 219 б.
4. Бронте Ш. Джейн Эйр. - Лондон: Smith, Elder & Co., 1847.
5. Остин Дж. Тәкәппар ғашықтар (Pride and Prejudice). - Лондон: T. Egerton, 1813.

*****